

УДК 612.766.1.017:612.112.91

І.Й. Сидорчук,
Л.І. Сидорчук,
С.А. Левицька,
Р.І. Сидорчук,
Л.П. Сидорчук,
А.С. Сидорчук

Буковинський державний медичний
університет, м.Чернівці

ФАГОЦИТАРНА І СЕКРЕТОРНА АКТИВНІСТЬ НЕЙТРОФІЛІВ І МОНОЦИТІВ ПЕРИФЕРІЙНОЇ КРОВІ ПАЦІЄНТІВ ІЗ СИНДРОМОМ ХРОНІЧНОЇ ВТОМИ

Ключові слова: синдром хронічної втоми, нейтрофіли і моноцити, фагоцитоз, цитокіни.

Резюме. Проведене дослідження фагоцитарної активності та продукції цитокінів нейтрофілами і моноцитами у 35 пацієнтів із синдромом хронічної втоми. Розвиток синдрому хронічної втоми асоціює із зниженням фагоцитарної активності та фагоцитарного індексу при зростанні продукції IL-1, IL-6, IL-8, фактору некрозу пухлин альфа та інтерферону альфа.

Вступ

В імунній відповіді бере участь цілий ряд клітин і біологічно активних речовин (цитокінів). Центральна роль на перших етапах імунної відповіді належить найбільш чисельній групі імунокомпетентних клітин - лейкоцитам [8]. Надзвичайно важливою групою клітин, здатних до фагоцитозу, є популяція мононуклеарних фагоцитів - моноцитів/макрофагів. Ці клітини володіють здатністю щодо захвату частинок, у тому числі збудників інфекційних хвороб, з подальшим їх поглинанням і руйнуванням [3]. Для виконання цих функцій моноцити стратегічно розміщуються в тих тканинах організму, де можлива інтервенція мікроорганізмів.

Друга важлива група фагоцитуючих клітин - поліморфноядерні нейтрофільні гранулоцити. Нейтрофіли складають 75-90% серед лейкоцитів крові і походять від тих самих клітин-попередників, що і моноцити/макрофаги. Подібно моноцитами нейтрофіли мігрують у тканини, відповідають на певні стимули, але на відміну від моноцитів живуть всього 2-3 дні і гинуть одразу після поглинання і руйнування ними чужорідного матеріалу [9].

Вивчення показників фагоцитозу має значення в комплексному аналізі і діагностиці імунодефіцитних станів, дисфункції імунної системи [4]. У зв'язку із участю фагоцитуючих клітин в елімінації імунних комплексів, тісним зв'язком інтенсивності фагоцитозу з активністю компонентів системи комплементу, концентрацією іму-

ноглобулінів G (IgG), наявністю інших опсонізуючих факторів, дослідження активності фагоцитозу відіграє важливу роль у діагностиці, оцінці патогенезу захворювання, ефективності патогенетичної терапії [5]. Найінформативнішими для оцінки активності фагоцитозу вважають фагоцитарне число, кількість активних фагоцитів, їх секреторну активність.

Мета дослідження

Встановити фагоцитарну активність моноцитів і нейтрофілів та їх секреторну активність щодо цитокінів першого і другого покоління в пацієнтів із синдромом хронічної втоми (СХВ).

Матеріал і методи дослідження

Під спостереженням знаходилися 35 пацієнтів у віці 30-45 років з чіткими ознаками СХВ. Як контроль використовували периферійну кров 29 донорів віком 25-40 років. Термін спостереження за хворими тривав від 3 до 5 років, при цьому 1-2 рази на рік у пацієнтів проводилося клініко-імунологічне обстеження.

Популяцію нейтрофілів периферійної крові пацієнтів отримували за допомогою центрифугування на подвійному градієнті щільності 1,093 фікол-верографіну [10]. Моноцити із периферійної крові пацієнтів виділяли за методом H.R.Recalde [7].

Фагоцитарну активність нейтрофілів і моноцитів периферійної крові визначали чашковим методом [1].

Вміст інтерлейкінів (IL-1, IL-6, IL-8), фактору

некрозу пухлин альфа (ФНП-а) та інтерферону альфа (ІФН-а) визначали в супернатантах нейтрофілів і моноцитів, одержаних після центрифугування, імуноферментним методом з використанням тест-систем виробництва фірми R&D Systems (USA).

Статистичне опрацювання одержаних результатів проводилося методами варіаційної статистики з визначенням достовірності різниць ознак за t-критерієм Стьюдента [2]. Статистичну обробку виконували на комп'ютері IBM Pentium IV Microsoft Excel Professional for Windows.

Обговорення результатів дослідження

Результати вивчення фагоцитарної активності нейтрофілів і моноцитів наведені в табл. 1.

У пацієнтів із СХВ знижена фагоцитарна активність нейтрофілів на 46,94%, моноцитів - на 38,84%. Одночасно понижуються захоплююча активність фагоцитуючих клітин у пацієнтів із СХВ: нейтрофілів - на 31,69%, моноцитів - на 38,63%.

Таким чином, СХВ у молодих людей супроводжується дисфункцією фагоцитарної активності нейтрофілів і моноцитів на перших етапах фагоцитозу.

Існує цитокинова сигналізація, яка регулює реакції неспецифічного протиінфекційного захисту (вродженого) і адаптивного (набутого) імунітету, у тому числі реакції запалення, протибактеріального і противірусного захисту, клональної проліферації імунокомпетентних клітин та їх функцій [6].

Враховуючи важливість цитокинової регуляції нами проведені дослідження секреторної активності фагоцитуючих клітин (поліморфноядерних лейкоцитів і моноцитів) периферійної крові пацієнтів із СХВ (табл. 2).

Показано, що в пацієнтів із СХВ нейтрофіли і моноцити проявляють підвищену секреторну активність стосовно цитокінів як першого (доімуного), так і другого покоління, що засвідчує про те, що в пацієнтів із СХВ формується підвищена активація факторів і механізмів неспецифічного протиінфекційного захисту і специфічної імунної

Таблиця 1

Фагоцитарна активність нейтрофілів і моноцитів периферійної крові пацієнтів із синдромом хронічної втоми

Фагоцитуючі клітини	Показники	Одиниці виміру	Практично здорові особи (контроль) (n=29)	Пацієнти із СХВ (n=35)	Ступінь імунних порушень	P
Нейтрофіли	Фагоцитарна активність	%	79,82±2,60	54,32±1,47	I	<0,01
	Фагоцитарний індекс	од	7,73±0,27	5,87±0,87	I	<0,05
Моноцити	Фагоцитарна активність	%	76,93±2,32	55,41±1,51	I	<0,01
	Фагоцитарний індекс	од	8,47±0,31	6,11±0,22	I	<0,01

Таблиця 2

Секреторна активність нейтрофілів і моноцитів периферійної крові пацієнтів із синдромом хронічної втоми

Фагоцитуючі клітини	Цитокіни	Одиниці виміру	Практично здорові особи (контроль) (n=29)	Пацієнти із СХВ (n=35)	Ступінь імунних порушень	P
Нейтрофіли	ІЛ-6	пг/мл	3,51±0,11	4,98±0,19	II	<0,01
	ІЛ-8	пг/мл	2,59±0,12	4,03±0,18	II	<0,01
	ФНП-α	пг/мл	4,34±0,21	6,11±0,25	II	<0,01
	ІФН-α	пг/мл	5,18±0,22	5,78±0,20	I	<0,05
Моноцити	ІЛ-1	пг/мл	16,01±0,61	21,69±0,87	II	<0,01
	ІЛ-6	пг/мл	4,76±0,24	6,87±0,32	II	<0,01
	ІЛ-8	пг/мл	3,03±0,09	4,17±0,17	II	<0,01
	ФНП-α	пг/мл	6,26±0,21	9,03±0,36	II	<0,01
	ІФН-α	пг/мл	8,39±0,33	9,54±0,43	I	<0,05

відповіді на антиген.

У нейтрофільних поліморфних лейкоцитів посилюється секреція ІЛ-6 на 41,88%, ІЛ-8 - на 55,60%, ФНП-а - на 40,78%. Незначно (на 11,58%) зростає продукція ІФН-а, що може свідчити про наявність вірусної інфекції в пацієнтів із СХВ.

Суттєве ($p < 0,05-0,01$) зростання секреторної активності нейтрофільних лейкоцитів щодо продукції цитокінів першого і другого покоління свідчить про активацію в пацієнтів із СХВ факторів і механізмів неспецифічного та специфічного імунного захисту та є доказом на користь дисфункції імунної системи в пацієнтів із СХВ.

Підтвердженням цього є активація секреторної функції моноцитів щодо продукції цитокінів першого і другого порядку. Так, продукція ІЛ-1 моноцитами периферійної крові пацієнтів із СХВ зростає на 35,48%, ІЛ-6 - на 44,33%, ІЛ-8 - на 37,62%, фактору некрозу пухлин - альфа - на 44,25% та альфа-інтерферону - на 13,71%.

Одержані результати з вивчення фагоцитарної активності нейтрофілів і моноцитів периферійної крові пацієнтів із СХВ погоджуються з даними більшості досліджень у тому, що СХВ - це синдром дисфункції імунної системи із порушенням факторів і механізмів неспецифічного протиінфекційного захисту. Підвищення секреторної активності стосовно імунорегуляторних медіаторів підтверджує концепцію про наявну асоціацію між розвитком СХВ і перенесеним маніфестним інфекційним захворюванням або ж латентною інфекцією.

Висновки

1. У пацієнтів із синдромом хронічної втоми має місце зниження фагоцитарної активності нейтрофілів і моноцитів периферійної крові на 46,94% і 38,84% відповідно, а також зменшення фагоцитарного індекса - на 31,69% і 38,63% відповідно.

2. Секреторна активність нейтрофілів і моноцитів периферійної крові пацієнтів із синдромом хронічної втоми підвищується щодо продукції цитокінів першого і другого порядку залежно від імунокомпетентної клітини та цитокіну.

Перспективи подальших досліджень

Одержані результати є підставою для оптимізації імунотерапевтичної тактики ведення пацієнтів із синдромом хронічної втоми.

Література. 1. Дуглас С.Д. Исследование фагоцитоза в клинической практике: перевод с англ. / С.Д. Дуглас, П.Г.Кун. - М.: Медицина, 1983. - С.63-64, 87-88. 2.

Сергиенко В.И. Математическая статистика в клинических исследованиях / В.И.Сергиенко, И.Б.Бондарева. - М.: ГЭОТАР-МЕД, 2001. - 256 с. 3. Blood monocyte count may be a predictor of vascular access failure in hemodialysis patients / A.Tanaka, Y.Ito, T.Tanaka [et al.] // Ther Apher Dial. - 2013. - Vol.17(6). - P.620-624. 4. Futosi K. Reprint of Neutrophil cell surface receptors and their intracellular signal transduction pathways / K.Futosi, S.Fodor, A.Mocsai // Int Immunopharmacol. - 2013. - Vol.17(4). - P.1185-1197. 5. Gorgens A. New relationships of human hematopoietic lineages facilitate detection of multipotent hematopoietic stem and progenitor cells / A.Gorgens, S.Radtke, P.A.Horn, B.Giebel // Cell Cycle. - 2013. - Vol.15. - P.3478-3482. 6. Janeway Ch. Immunology (the immune system in health and disease) / Ch.Janeway, P.Trawers, M.Shlomchik // - New York: Gerland Science Publishing, 2005. - 820 p. 7. Recalde H.R. A simple method of obtaining monocytes in suspension / H.R.Recalde // J. of Immunological Methods. - 1994. - V.69. - P.71-77. 8. The neutrophil lymphocyte ratio may be useful inflammatory indicator before applying other expensive and invasive procedures/ S.Demirkol, S.Balta, U.Kucuk [et al.] // Indian J Ophthalmol. - 2013. - Vol.61(11). - P.685. 9. Virus dose-dependent neutrophil and lymphocyte proportions in peripheral blood during influenza A infection of mice / F.Kostolansky, V.Dugovicova, J.Janulikova [et al.] // Acta Virol. - 2013. - Vol.57(4). - P.474-476. 10. Wang J.S. Systemic hypoxia enhances bacterial activities of human polymorphonuclear leucocytes / J.S.Wang, H.C.Liu // Clin. Sci (Lond). - 2009. - V.116(11). - P.805-817.

ФАГОЦИТАРНАЯ И СЕКРЕТОРНАЯ АКТИВНОСТЬ НЕЙТРОФИЛОВ И МОНОЦИТОВ ПЕРИФЕРИЧЕСКОЙ КРОВИ ПАЦИЕНТОВ С СИНДРОМОМ ХРОНИЧЕСКОЙ УСТАЛОСТИ

И.Й.Сидорчук, Л.И.Сидорчук, С.А.Левцицкая, Р.И.Сидорчук, Л.П.Сидорчук, А.С.Сидорчук

Резюме. Проведено исследование фагоцитарной активности и продукции цитокинов нейтрофилами и моноцитами у 35 пациентов с синдромом хронической усталости. Развитие синдрома хронической усталости ассоциирует со снижением фагоцитарной активности и фагоцитарного индекса при росте продукции ІЛ-1, ІЛ-6, ІЛ-8, фактора некроза опухолей альфа и интерферона альфа.

Ключевые слова: синдром хронической усталости, нейтрофилы и моноциты, фагоцитоз, цитокины.

THE PHAGOCYTIC AND SECRETORY ACTIVITY OF MONOCYTES AND NEUTROPHILLS IN PERIPHERAL BLOOD OF PATIENTS WITH CHRONIC FATIGUE SYNDROME

I.Y.Sydorchuk, L.I.Sydorchuk, S.A.Levytska, R.I.Sydorchuk, L.P.Sydorchuk, A.S.Sydorchuk

Abstract. Investigation of phagocytic activity and cytokine production by monocytes and neutrophils has been carried out in 35 patients with chronic fatigue syndrome. Chronic fatigue syndrome is associated with a decrease of phagocytic activity and phagocytic index and at increase of the production of ІЛ-1, ІЛ-6, ІЛ-8, tumor necrosis factor alpha and interferon alpha.

Key words: chronic fatigue syndrome, neutrophils, monocytes, fagocytosis, cytokines.

Bukovyna State Medical University (Chernivtsi)

Clin. and experim. pathol. - 2014. - Vol.13, №1 (47). - P.126-128.

Надійшла до редакції 10.02.2014

Рецензент – проф. С.Є. Дейнека

© І.Й. Сидорчук, Л.І. Сидорчук, С.А. Левцицька, Р.І. Сидорчук, Л.П. Сидорчук, А.С. Сидорчук, 2014